ISSN 1560-7615 / ISBN 978-99950-52-06-5

ឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយរបស់
វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ទស្សនាវដ្តី អភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឆ្នាំទី ១៩ លេខ ១ ខែមីនា ២០១៥ តម្លៃ ១.៥០០៛

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានឆ្នាំ២០១៥៖ មានន័យដូចម្តេច សម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា និងពាណិជ្ជកម្ម?

សេចក្តីផ្តើម

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន និង គោលការណ៍ប្រាំចំណុច នៃ សេរីភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) ជាសសរស្តម្ភមួយ ក្នុងចំណោមសសរទាំងបីនៃសមាហរណកម្មអាស៊ាន។ AEC មានគោលដៅធ្វើឲ្យអាស៊ានក្លាយជាទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មរួមគ្នាតែមួយ ដើម្បីជំរុញតំបន់នេះឲ្យមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង សន្ទុះខ្លាំង និងធ្វើសមាហរណកម្មចូលគ្នា កាន់តែខ្លាំងឡើងនៅចុងឆ្នាំ២០១៥។ AEC ត្រូវធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មវិស័យសំខាន់ចំនួន ៥ សំដៅសម្រួលចលនាទំនិញ សេវាកម្ម មូលធន និងពលករជំនាញនៅក្នុងអាស៊ាន។

វគ្គពិភាក្សាស្តីពីសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានឆ្នាំ២០១៥ - បានត្រៀមរួចរាល់ ឬមិនទាន់រួចរាល់! សន្និសីទចក្ខុវិស័យប្រទេសកម្ពុជា ភ្នំពេញ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥។

- **លំហូរទំនិញដោយសេរី** ទាមទារនូវការលុបបំបាត់របាំងផ្នែកពន្ធគយ និងមិនមែនពន្ធគយ ដែលរារាំងពាណិជ្ជកម្មក្នុងតំបន់។ វាក៏គ្របដណ្តប់លើវិធានការពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ដូចជា ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មពន្ធគយ និងការធ្វើឲ្យនីតិវិធីពន្ធគយមានលក្ខណៈកាន់តែសាមញ្ញ និងចុះសម្រុងគ្នា តាមរយៈច្រកចេញចូលអាស៊ានតែមួយ។ លំហូរទំនិញដោយសេរី វាជួយជំរុញសមាហរណកម្មទីផ្សារ និងកំណើនពាណិជ្ជកម្មក្នុងតំបន់អាស៊ាន។ អត្រាពន្ធគយមធ្យមក្នុងអាស៊ាន បានថយចុះពី ១៣% ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ មកជិតដល់ 0% ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ (KPMG 2014) ហើយវាបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងវិជ្ជមាន ជាមួយកំណើន មួយជាបី នៃពាណិជ្ជកម្មក្នុងតំបន់អាស៊ាន ពីឆ្នាំ២០០០ ដល់ ២០១៣ ដោយកើនដល់ ៦០៧ពាន់លានដុល្លារ (EIU 2014)។
- **លំហូរសេវាកម្មដោយសេរី** ទាមទារនូវការលុបបំបាត់ការដាក់កំហិតផ្សេងៗលើជំនួញសេវាកម្ម ដូចជា កម្មសិទ្ធិរបស់ជនបរទេស, លទ្ធភាពចូលទីផ្សារ និងលំហូរអ្នកផ្តល់សេវា ជាដើម។ ប្រទេសសមាជិកអាស៊ាន បានកាត់បន្ថយកំហិតផ្សេងៗ ដែលរារាំងពាណិជ្ជកម្មឆ្លងកាត់ព្រំដែនលើអនុវិស័យ យ៉ាងហោចណាស់ ៨០ ដែលឥឡូវនេះភាគច្រើនអនុញ្ញាតឲ្យជនបរទេស កាន់កាប់ភាគហ៊ុនច្រើនជាងប្រជាជន

អត្ថបទនេះ រៀបចំឡើងដោយ ហ៊ីង វុត្ថា អ្នកស្រាវជ្រាវ ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និង Larry Strange ទីប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់ នៃវិទ្យាស្ថាន CDRI។ សូមយោងឯកសារនេះថា៖ Hing Vutha and Larry Strange. 2015. "ASEAN Economic Community 2015: What Does it Mean for Cambodia's Economy and for Business?"Cambodia Development Review 19(1): 1-5.។

មាតិកា

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានឆ្នាំ២០១៥៖
មានន័យដូចម្តេចសម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា និងពាណិជ្ជកម្ម ...១
នយោបាយអេកូឡូស៊ី នៃទំនប់វារីអគ្គិសនីកំចាយ ៦
លំហូរកម្លាំងពលកម្មស្ត្រីនៅក្នុងមហាអនុតំបន់មេគង្គ ១២
តាមដានសេដ្ឋកិច្ច – ស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ១៧
– ស្ថានភាពក្នុងប្រទេស.................................. ១៩
– សូចនាករ...២១
ព័ត៌មានថ្មីៗពីវិទ្យាស្ថាន CDRI ២៨

ម្ចាស់ស្រុក។ វិស័យសេវាកម្មជាផ្នែកសំខាន់មួយនៃសេដ្ឋកិច្ចជាពិសេស លើធាតុចេញ និងការបង្កើតការងារ ហើយវិស័យនេះនឹងរីកចម្រើន ប្រសិនបើអាចកាត់បន្ថយរបាំងនានា។

- **លំហូរទុនវិនិយោគដោយសេរី** ផ្តល់នូវកិច្ចការពារកាន់តែប្រសើរឡើង សម្រាប់រាល់វិនិយោគិននៅក្នុងអាស៊ាន និងការធ្វើវិនិយោគរបស់ពួកគេ ក្នុងប្រទេសសមាជិកអាស៊ានផ្សេងទៀត, ច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិវិនិយោគ, គោលនយោបាយ និងនីតិវិធីវិនិយោគ ដែលកាន់តែមានតម្លាភាព មានលក្ខណៈចុះសម្រុងគ្នា និងច្បាស់លាស់ទៀងទាត់, ព្រមទាំងការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មរបបវិនិយោគជាបណ្តើរៗ។ អង្កេតឆ្នាំ២០១៣ មួយ ស្តីពី ភាពប្រកួតប្រជែងរបស់អាស៊ាន បង្ហាញថា វិនិយោគិននៅតែចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងនឹងតំបន់អាស៊ាន ហើយអាជីវករកាន់តែច្រើនឡើងមើលឃើញថា អាស៊ាន គឺជាតំបន់មួយ ដែលត្រូវយកមកគិតគូរនៅពេលធ្វើការសម្រេចចិត្តវិនិយោគ។ វិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស (FDI) ក្នុងអាស៊ាន បានកើនឡើងជាហូរហែ ដោយមានកំណើនជាមធ្យម ១៤% ចាប់ពីឆ្នាំ២000 មក។ នៅឆ្នាំ២000 វិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសប្រចាំឆ្នាំក្នុងអាស៊ាន មានត្រឹម 0,៩ពាន់លានដុល្លារ ប៉ុន្តែនៅឆ្នាំ២០១៣ បានកើនដល់ ២១,៣ពាន់លានដុល្លារ (EIU 2014)។
- **លំហូរមូលធនដោយសេរី** ជួយពង្រឹងសមាហរណកម្ម និងការអភិវឌ្ឍទីផ្សារមូលធនអាស៊ាន តាមរយៈការធ្វើសុខដុមនីយកម្មថែមទៀតលើស្តង់ដារទីផ្សារមូលធន, កិច្ចព្រមព្រៀង និងការទទួលស្គាល់ទៅវិញទៅមក លើផ្នែកគុណសម្បត្តិ ការអប់រំ និងបទពិសោធន៍របស់អ្នកមានជំនាញវិជ្ជាជីវៈផ្នែកទីផ្សារ, និងការកែលំអរចនាសម្ព័ន្ធពន្ធកាត់ទុក (ASEAN 2008)។ លំហូរមូលធនដោយសេរី ក៏ជំរុញឲ្យមានលំហូរមូលធនកាន់តែច្រើន តាមរយៈការលុបបំបាត់ ឬការបន្ថយការរឹតបន្តឹងលើលំហូរមូលធន និងប្រតិបត្តិការតាមគណនីចរន្តនាពេលបច្ចុប្បន្ន។ នៅពេលដែលទីផ្សារមូលធនផ្សារភ្ជាប់គ្នាកាន់តែខ្លាំងឡើង ក្រុមហ៊ុននឹងមានលទ្ធភាពទទួលបានសាច់ប្រាក់ងាយស្រួលច្រើនជាងមុន (KPMG 2014)។
- **លំហូរកម្លាំងពលកម្មជំនាញដោយសេរី** ជួយឲ្យអ្នកមានវិជ្ជាជីវៈ មានលំហូរច្រើនជាងមុនក្នុងអាស៊ាន។ "លំហូរដោយសេរី" មានន័យថា ជាលំហូរមានការគ្រប់គ្រងដោយបទបញ្ញត្តិក្នុងតំបន់ ដោយផ្អែកលើច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិក្នុងប្រទេស។ សកម្មភាពអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ រួមមានការជួយសម្រួលការចេញទិដ្ឋាការ និងលិខិតអនុញ្ញាតការងារ សម្រាប់អ្នកមានជំនាញវិជ្ជាជីវៈមកពីប្រទេសអាស៊ាន, ការពង្រឹងសហប្រតិបត្តិការក្នុងបណ្តាញសាកលវិទ្យាល័យអាស៊ាន, និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងគុណសម្បត្តិសំខាន់ៗ សម្រាប់ការងារ/មុខរបរ និងជំនាញបណ្តុះបណ្តាល។ កិច្ចព្រមព្រៀងទទួលស្គាល់ទៅវិញទៅមក (MRA) ផ្តល់នូវយន្តការចម្បងៗសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យលំហូរកម្លាំងពលកម្មជំនាញក្នុងអាស៊ាន។ បច្ចុប្បន្ន អាស៊ាន សម្រេចបាន ៨ MRA ស្តីពី សេវាវិស្វកម្ម, សេវាគិលានុបដ្ឋាន, ស្ថាបត្យកម្ម, ការពិនិត្យវាស់វែងដី, ការប្រកបរបរផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ, ការប្រកបរបរផ្នែកទន្តសាស្ត្រ, ការប្រកបរបរផ្នែកគណនេយ្យ, និងជំនាញផ្នែកទេសចរណ៍។ ព័ត៌មានលំអិតខ្លះៗនៃកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងនេះ កំពុងតែចងក្រងឡើង ហើយនឹងត្រូវអនុវត្តក្រោយឆ្នាំ២០១៥។
- **កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី (FTAs)** ស្របគ្នានឹង AEC អាស៊ានបានបង្កើត បណ្តាញកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីទូលំទូលាយទ្វេភាគី និងពហុភាគី ជាមួយប្រទេសមានសេដ្ឋកិច្ចធំៗបំផុតលើពិភពលោក រួមមាន ចិន ជប៉ុន កូរ៉េខាងត្បូង ឥណ្ឌា អូស្ត្រាលី និង ញូហ្ស៊ីលែន ហើយក៏ក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌល FTA មួយនៅអាស៊ីក្នុងការពិតជាក់ស្តែង។ ដោយអាចរក្សាបាននូវសារៈសំខាន់ស្នូល រចនាសម្ព័ន្ធ និង FTA នានា បង្កើតបានជាក្របខ័ណ្ឌផ្នែកគោលនយោបាយ និងច្បាប់ សម្រាប់ពាណិជ្ជកម្ម និងការធ្វើវិនិយោគជាមួយ និងនៅក្នុងអាស៊ាន (KPMG 2014)។

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានបានលូតលាស់យឺតៗ ប៉ុន្តែកំពុងឈានទៅមុខហើយ

ប្រព័ន្ធដាក់ពិន្ទុរបស់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC Scorecard) ដែលវាស់វែងលទ្ធផលសម្រេចបានតាមប្រទេសជាសមាជិកនីមួយៗ ធៀបនឹងការតម្រូវសំខាន់ៗរបស់ AEC នោះ បង្ហាញថា ក្នុងការអនុវត្ត AEC អាស៊ានបានជឿនលឿនទៅមុខច្រើន ប៉ុន្តែមិនបានស្មើគ្នាល្អទេ។ នៅត្រឹមចុងឆ្នាំ២០១៣ អាស៊ានបំពេញបានស្រេចបាច់ ២២១វិធានការ (៧៩,៧%) ក្នុងចំណោម ២៧៧វិធានការ។ ការលូតលាស់ធំបំផុត សម្រេចបានក្នុងផ្នែកការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយសមធម៌ ដែលជាសសរស្តម្ភទី៣ នៃ AEC។ ការជឿនលឿនក្នុងផ្នែកផ្សេងទៀតនៃ AEC មិនសូវបានច្រើនទេ ដោយមានអត្រាអនុវត្តបាន ៨១% សម្រាប់សមាសភាគទីផ្សារតែមួយ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្ម (សសរស្តម្ភទី១), ៧៧% ដូចគ្នា សម្រាប់សមាសភាគតំបន់សេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ (សសរស្តម្ភទី២) និងសមាសភាគធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុង សេដ្ឋកិច្ចសាកល (សសរស្តម្ភទី៤)។

ទោះបីប្រព័ន្ធដាក់ពិន្ទុ បានបង្ហាញលទ្ធផលបែបនេះក៏ដោយ ក៏នៅមានការខ្វែងមតិគ្នាក្នុង ការវាយតម្លៃពីការជឿនលឿនទៅមុខនៃ AEC។ មានមតិរិះគន់ថា ដំណើរការអាស៊ានឈានទៅសម្រេច AEC ឆ្នាំ២០១៥ វា "យឺតពេក" ដោយមានការរីកចម្រើនតិចតួចក្នុងបញ្ហាចម្បងៗមួយចំនួន។ វិស័យដែលមានបញ្ហានានា រួមមានការប្រើរបាំងមិនមែនពន្ធគយ ដូចជា នីតិវិធីគយស្មុគស្មាញ (Austria 2013), ការដាក់កំហិតលើសិទ្ធិកាន់កាប់ភាគហ៊ុនបរទេស និងកម្មសិទ្ធិដី, ឧបសគ្គរាំងស្ទះលំហូរកម្លាំងពលកម្ម ឬអ្នកមានជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ឆ្លងកាត់ព្រំដែន (Das et al. 2013) និងកង្វះសុខដុមនីយកម្ម និងស្តង់ដារូបនីយកម្មនៃនីតិវិធីពន្ធគយ។ ការដាក់កំហិតលើកម្មសិទ្ធិ និងវិនិយោគបរទេស នៅតែជាឧបសគ្គធំបំផុត ចំពោះពាណិជ្ជកម្ម (Woetzel et al. 2014)។

អ្នកមានគំនិតសុទិដ្ឋិនិយម យល់ថា ការជឿនលឿនទៅមុខនៃ AEC ជាជំហានចម្បងមួយ ឆ្ពោះទៅកាន់ការធ្វើសមាហរណកម្ម

ក្នុងតំបន់កាន់តែធំទូលាយ និងស៊ីជម្រៅ។ ទោះបីមានការយល់ដឹងមិនបានស្មើគ្នាពី AEC និងផលពាក់ព័ន្ធរបស់វា សម្រាប់អាជីវកម្មក៏ដោយ ក៏វិនិយោគិនធំៗ និងថ្នាក់ដឹកនាំអាជីវកម្មភាគច្រើន មានទស្សនៈវិជ្ជមានចំពោះជោគជ័យ និងទិសដៅនៃ AEC និងមានក្រុមហ៊ុនកាន់តែច្រើន បានជឿតាមចក្ខុវិស័យរបស់អាស៊ាន (KPMG 2014; ECN 2013)។ ក្រុមហ៊ុននៅក្នុងអង្កេតបានប្រាប់ថា គោលនយោបាយសមាហរណកម្មអាស៊ានចាប់ផ្ដើមមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ពួកគេហើយ។ លោក Pushpanathan Sundram នាយកគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន EAS Strategic Advice និយាយថា "ការផ្លាស់ប្ដូរមានល្បឿនយឺត ហើយជួនកាលវាយឺតគួរឲ្យខកចិត្តណាស់ ប៉ុន្តែអ្វីដែលសំខាន់គឺទិសដៅនៃការផ្លាស់ប្ដូរ" (ECN 2013, 11)។

លទ្ធផលនៃប្រព័ន្ធដាក់ពិន្ទុបង្ហាញថា កម្ពុជាអនុវត្តបានល្អក្នុងការបំពេញការតម្រូវសំខាន់ៗ ដោយឈរនៅលំដាប់ទី៣ នៅពីក្រោយសិង្ហបុរី និងម៉ាឡេស៊ី។ សរុបមកលទ្ធផលអនុវត្តរបស់កម្ពុជា បានលើសពីកម្រិតមធ្យម ក្នុងការបំពេញតាមសូចនាករផ្សេងៗ ដែលត្រូវនាំទៅដល់ការអនុវត្តបានពេញលេញតាមការតម្រូវរបស់ AEC លើកលែងតែការអនុវត្តសូចនាករនីតិវិធីផ្នែកពន្ធដារ និងពន្ធគយ ដែលជាផ្នែកមួយរដ្ឋាភិបាលត្រូវមានការប្ដេជ្ញាចិត្តមុតមាំដើម្បីធ្វើកំណែទម្រង់។

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានផ្ដល់ឱកាសសម្រាប់ការធ្វើអាជីវកម្ម

ក្រុមហ៊ុនភាគច្រើន នៅក្នុងអង្កេតសម្រាប់ការសិក្សារបស់ ECN (2013) និង Wong and Wirjo (2013) យល់ឃើញថា AEC គឺជាឱកាស ច្រើនជាង ការគំរាមកំហែង ហើយក្រុមហ៊ុនអាចបានចំណេញពីសេដ្ឋកិច្ចបើកចំហ និងធ្វើសមាហរណកម្មចូលគ្នាកាន់តែខ្លាំងនៅក្នុងអាស៊ាន និងការតភ្ជាប់កាន់តែប្រសើរជាមួយទីផ្សារ និងបណ្ដាញផលិតកម្មពិភពលោក។ អាស៊ានកាន់តែទាក់ទាញចំណាប់អារម្មណ៍វិនិយោគិនទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅតំបន់ច្រើនហើយ ដោយសារមានដំណើររឿងជោគជ័យជាច្រើន។ ជោគជ័យទី១ គឺកំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងលឿន និងជាប់លាប់របស់អាស៊ាន។ ពីឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ ២០១២ តំបន់អាស៊ាន មានអត្រាកំណើនពិតប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យម ៥,៥% នាំឲ្យផសស (GDP) សរុបគ្នា កើនឡើង មួយជាពីរ រហូតជិតដល់ ៣ពាន់ពាន់លានដុល្លារ (KPMG 2014)។ ទន្ទឹមគ្នានឹងការរីកចម្រើនយ៉ាងលឿននៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងតំបន់ អាស៊ាន ក៏មានប្រជាជនយ៉ាងច្រើន (៦១៧លាននាក់) និងកំណើនចំនួន និងឥទ្ធិពលនៃគ្រួសារថ្នាក់កណ្ដាលដែរ។ គេព្យាករណ៍ថា ចំនួនគ្រួសារថ្នាក់កណ្ដាលនៅក្នុងអាស៊ាន ត្រូវកើនឡើងពី ៤០លានគ្រួសារក្នុងឆ្នាំ២០១០ ដល់ ៨៥លានគ្រួសារក្នុងឆ្នាំ២០១៧ ហើយនឹងបង្កើនកម្លាំងចំណាយប្រើប្រាស់ (ECN 2013)។ ទី២ អាស៊ានបានសម្រេចជោគជ័យ ក្នុងការប្រែក្លាយខ្លួនទៅជាមជ្ឈមណ្ឌលផលិតកម្មដ៏រស់រវើកមួយនៅលើពិភពលោក។ ឥឡូវនេះ អាស៊ានមានឱកាសកាន់តែធំឡើង ដើម្បីកសាងខ្លួនឲ្យក្លាយទៅជាមជ្ឈមណ្ឌលផលិតកម្មកាន់តែធំឡើងទៀត ដោយសារមានកម្លាំងពលកម្មមានតម្លៃទាប និងកំណើនតម្លៃពលកម្មនៅប្រទេសចិន។ លើសពីនេះទៀត AEC អាចកាត់បន្ថយចំណាយផលិតកម្ម និងលើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពផលិតកម្ម តាមរយៈការពង្រឹងសេដ្ឋកិច្ចមាត្រដ្ឋាន និងជំនាញឯកទេសសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនផលិតកម្មនានា (ECN 2013)។ ក្រុមហ៊ុនមកពីសហរដ្ឋអាមេរិក សហភាពអឺរ៉ុប ចិន កូរ៉េខាងត្បូង ជប៉ុន និងអូស្ត្រាលី កំពុងស្វែងរកប្រសិទ្ធភាពផ្នែកផលិតកម្ម និងចំណាយ ដូច្នេះហើយ អាស៊ានក៏ក្លាយជាតំបន់ទាក់ទាញមួយសម្រាប់ការធ្វើវិនិយោគ។

AEC មានអត្ថប្រយោជន៍ច្រើនសម្រាប់កម្ពុជា។ ដោយញ៉ាំងឲ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់អាស៊ីកាន់តែធំទូលាយ ជាពិសេស ជាមួយប្រទេសចិន ជប៉ុន និងកូរ៉េខាងត្បូង អាស៊ាន នឹងជំរុញតំណភ្ជាប់ផ្នែករូបវន្ត, បង្កើនលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ទីផ្សារ ធនធាន និងវិនិយោគក្នុងតំបន់, បង្កើនការចូលរួមក្នុងបណ្ដាញផលិតកម្មក្នុងតំបន់, ពន្លឿនកំណែទម្រង់ដ៏ចាំបាច់នានានៅក្នុងស្រុក និងកែលំអបរិយាកាសធ្វើអាជីវកម្ម និងវិនិយោគ។ កត្តាទាំងអស់នេះ ចូលរួមចំណែកជួយពន្លឿនកំណើនផលិតភាព ការបង្កើតការងារ និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច (Hing and Strange 2014)។ AEC រំពឹងថានឹងជួយឲ្យ ផសស ពិតរបស់កម្ពុជាកើនបាន ៤,៤ ឯកតាភាគរយ ការនាំចេញកើន ៥,៣ ឯកតាភាគរយ និងវិនិយោគឯកជនកើន ២៤,៨ ឯកតាភាគរយ (Itakura 2013)។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី មូលធនមនុស្ស និងកម្រិតអប់រំនៅកម្ពុជា ដើរក្រោយប្រទេសភាគច្រើននៅក្នុងតំបន់។ ជាលទ្ធផល នៅក្នុងទីផ្សារពលកម្មបច្ចុប្បន្ន ឃើញមានកង្វះខាតជំនាញ និងភាពមិនស៊ីគ្នាផ្នែកជំនាញយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ ក្នុងរយៈពេលខ្លី កម្ពុជាអាចទទួលបានប្រយោជន៍ពី AEC តាមរយៈលំហូរដោយសេរីជាងមុននៃកម្លាំងពលកម្មមានជំនាញ ពីប្រទេសសមាជិកអាស៊ានផ្សេងទៀត ដើម្បីបំពេញកង្វះខាតជំនាញក្នុងពេលនេះ។ ប៉ុន្តែក្នុងរយៈពេលវែង កម្ពុជាត្រូវកសាងកម្លាំងពលកម្មឲ្យមានជំនាញ និងការអប់រំកាន់តែប្រសើរ ប្រសិនបើចង់ក្លាយជាប្រទេសមានជោគជ័យក្នុងការប្រកួតប្រជែងនៅក្នុង AEC និងតំបន់ក្រៅពីនេះទៀត (Madhur 2014)។

កម្ពុជា បានអនុវត្តរួចហើយនូវកំណែទម្រង់សំខាន់ៗមួយចំនួន ដើម្បីកែលំអបរិយាកាសសេដ្ឋកិច្ច និងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងការត្រៀមខ្លួនសម្រាប់ AEC និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់កាន់តែធំទូលាយ។ កម្ពុជាសព្វថ្ងៃ មានផ្ដល់គ្រឿងលើកទឹកចិត្តជាច្រើនផ្នែកវិនិយោគ ជាពិសេស កម្មសិទ្ធិលើភាគហ៊ុន ១០០% ការមិនដាក់កំហិត លើការផ្ញើប្រាក់ចំណេញត្រឡប់ទៅប្រទេសដើមវិញ អត្រាពន្ធទាបលើប្រាក់ចំណេញក្រុមហ៊ុន និងការលើកលែងពន្ធផ្សេងៗ។ ប៉ុន្តែនៅមានសកម្មភាពត្រូវអនុវត្តជាច្រើនទៀត ដើម្បីបង្កើតនូវបរិយាកាសធ្វើវិនិយោគមានស្ថិរភាព និងកាន់តែទាក់ទាញខ្លាំងឡើងដល់វិនិយោគិន។ បរិយាកាសវិនិយោគបច្ចុប្បន្ននេះ គួបផ្សំនឹងអត្ថប្រយោជន៍បន្ថែមនៃ AEC ផ្ដល់នូវលក្ខខណ្ឌវិជ្ជមានសម្រាប់ការធ្វើវិនិយោគ និងកំណើន។ គ្រាន់តែក្នុងមួយឆ្នាំកន្លងទៅនេះ កម្ពុជាសម្រេចបានកំណើនវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសគួរឲ្យកត់សម្គាល់ ហើយក្រុមហ៊ុនលក់រាយធំៗរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ដូចជា Domino's Pizza, Kohler Faucets និង Home

Top (សិទ្ធិប្រើឈ្មោះពាណិជ្ជកម្មជាផ្លូវការរបស់ក្រុមហ៊ុន Do It Best នៅកម្ពុជា) បានចូលមកក្នុងទីផ្សារកម្ពុជា (Todd 2015)។

ការប្រមើលឃើញនូវ ទីផ្សារ និងបណ្តាញផលិតកម្មធ្វើសមាហរណកម្មចូលគ្នាក្នុងតំបន់អាស៊ាន បានផ្តល់ឲ្យកម្ពុជានូវឱកាសផ្នែកវិនិយោគ និងពាណិជ្ជកម្មយ៉ាងច្រើន សម្រាប់ជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន និងវិបុលភាព (Hing 2013)។ កម្ពុជាមិនទាន់បានចូលរួមជាដុំកំភួនទេ នៅក្នុងបណ្តាញបែងចែកផលិតកម្មក្នុងតំបន់ ប៉ុន្តែការប្តូរទិសថ្មីមួយនៅក្នុងខ្សែចង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់ជាសកលរបស់តំបន់អាស៊ី បានផ្តល់នូវឱកាសថ្មីមួយសម្រាប់ប្រទេសសេដ្ឋកិច្ចកំពុងផុសឡើងនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដូចជា ប្រទេសកម្ពុជា។ ដោយសារការកើនឡើងនៃបន្ទុកចំណាយផលិតកម្មសហគ្រាសជាច្រើន កំពុងផ្លាស់ប្តូរទីតាំងផលិតកម្មរបស់ខ្លួនចេញពីប្រទេសចិន ទៅកាន់ប្រទេសដទៃទៀតដែលមានបន្ទុកចំណាយទាបជាង។ និន្នាការនេះ អាចមើលឃើញច្បាស់តាមការធ្វើវិនិយោគរបស់សហគ្រាសជប៉ុនពីរ គឺ Minebea ដែលជាសហគ្រាសឈានមុខលំដាប់ពិភពលោក ក្នុងការផលិតម៉ាស៊ីនខ្នាតមីក្រូ និង Sumitomo Electric ដែលជាផលិតករឈានមុខមួយខាងផ្នែកបណ្តាញខ្សែភ្លើង ដោយពួកគេបានបង្កើតគ្រឹះស្ថានផលិតកម្មទំនើបបំផុតនៅកម្ពុជា ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ទីផ្សារពិភពលោក។

កំណែទម្រង់ ការបង្ហាញរូបភាពថ្មី និងការកំណត់យុទ្ធសាស្ត្រប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ជាអតិបរមាពី AEC និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់ដ៏ធំទូលាយ

កម្ពុជាមិនទាន់ទាញយកបានអត្ថប្រយោជន៍ពី AEC ទេ ដូចអាចមើលឃើញតាម បរិមាណតិចនៃពាណិជ្ជកម្មរបស់កម្ពុជាជាមួយប្រទេសអាស៊ានដទៃទៀត និងការចូលរួមតិចនៅក្នុងបណ្តាញបែងចែកផលិតកម្មក្នុងតំបន់។ ប្រសិនបើចង់បានអត្ថប្រយោជន៍ជាអតិបរមាពី AEC និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់ដ៏ធំទូលំទូលាយ ព្រមទាំងចង់បានតម្លៃបន្ថែមច្រើនទៀតសម្រាប់អាជីវកម្មនោះ ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវតែធ្វើកំណែទម្រង់ថែមទៀតដូចខាងក្រោម៖

- **កែលំអបរិយាកាសវិនិយោគ៖** ទោះបីមានការរីកចម្រើនគួរឲ្យកត់សំគាល់ក្នុងផ្នែក ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច, លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ហិរញ្ញវត្ថុ និងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន, និងការសម្រួលពាណិជ្ជកម្មក៏ដោយ ក៏បរិយាកាសវិនិយោគនៅកម្ពុជា នៅតែមានលក្ខណៈទាក់ទាញ តិចជាងប្រទេសភាគច្រើននៅក្នុងអាស៊ាន ដោយមានចំណាត់ថ្នាក់ទាបនៅក្នុងការវាយតម្លៃផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងអាជីវកម្ម។ ដើម្បីក្លាយជាទីតាំងដែលក្រុមហ៊ុនពហុជាតិនានាគេចង់ជ្រើសយកនោះ កម្ពុជាត្រូវបង្កើនភាពងាយស្រួលក្នុងការធ្វើអាជីវកម្ម, បង្កើតគ្រឿងលើកទឹកចិត្តត្រឹមត្រូវសម្រាប់អាជីវកម្ម និងធ្វើកិច្ចការជាច្រើនទៀត។ អាទិភាពផ្សេងៗទៀត ក្នុងការដោះស្រាយភាពខ្សោយផ្នែកបរិយាកាសវិនិយោគនេះ រួមមាន ការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ, ការរៀបចំនីតិវិធីគយឲ្យមានលក្ខណៈរលូនគ្នា, ការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពផ្នែកឡូជីស្ទិក, និងការធ្វើវិនិយោគលើមូលធនមនុស្ស។ ការពង្រឹងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស តាមការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ, ការដោះស្រាយបញ្ហាការិយាធិបតេយ្យ និងការលំបាកផ្នែករដ្ឋបាល, ការបង្កើតទំនាក់ទំនងផ្តល់/ទទួលការងារឲ្យអាចបត់បែនបានច្រើនជាងមុន, និងការធានាលទ្ធភាពរកបានទាំងកម្លាំងពលកម្មមានជំនាញទាប និងជំនាញខ្ពស់ៗ ក៏ជាកត្តាជំរុញវិនិយោគដែរ។
- **កែលំអផ្នែកឡូជីស្ទិក និងធ្វើឲ្យសាមញ្ញនីតិវិធីគយ៖** កម្ពុជាស្ថិតក្នុងចំណោមប្រទេសអាស៊ាន ដែលមានសេវាផ្នែកឡូជីស្ទិកមានប្រសិទ្ធភាពទាបបំផុត ដោយសារហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមិនគ្រប់គ្រាន់ និងមានគុណភាពអន់ ព្រមទាំងកង្វះប្រសិទ្ធភាព នៃនីតិវិធីជម្រះពន្ធគយដោយមន្ត្រីគយ និងទីភ្នាក់ងារត្រួតពិនិត្យនៅតាមព្រំដែន។ អន្តរាគមន៍ខាងគោលនយោបាយ អាចមានតាំងពីការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធពាក់ព័ន្ធនឹងពាណិជ្ជកម្ម រហូតដល់ការគ្រប់គ្រងឲ្យបានកាន់តែប្រសើរនៅព្រំដែន តាមការកែទម្រង់ និងធ្វើទំនើបកម្មបែបបទគយ និងការចែករំលែកព័ត៌មានឲ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយ, ការប្រកួតប្រជែងកាន់តែខ្លាំងក្នុងសេវាដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវគោក ផ្លូវទឹក និងផ្លូវអាកាស, និង លទ្ធភាពទទួលបានដោយងាយនូវព័ត៌មាន ស្តីពី កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកទំនិញឆ្លងកាត់ប្រទេស។
- **វិនិយោគលើមូលធនមនុស្ស៖** ផលសម្រេចក្នុងការអប់រំកម្លាំងពលកម្ម និងការកសាងមូលធនមនុស្សនៅកម្ពុជា នៅដើរយឺតជាងប្រទេសភាគច្រើនក្នុងតំបន់ ហើយបង្កឧបសគ្គចម្បងមួយ ដល់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច។ កម្ពុជាត្រូវធ្វើវិនិយោគច្រើនណាស់លើការបង្កើនកម្រិតជំនាញ និងការអភិវឌ្ឍមូលធនមនុស្ស។ ការលើកកម្ពស់ប្រព័ន្ធអប់រំ គួរជាចំណុចផ្តោតចម្បងគេ នៅក្នុងគោលនយោបាយ ពីព្រោះការអប់រំកម្រិតបឋមសិក្សា និងមធ្យមសិក្សា ផ្តល់ឲ្យពួកយុវជននូវជំនាញជាមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏ចាំបាច់ ហើយការអប់រំកម្រិតឧត្តមសិក្សា និងការអប់រំនិងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និងវិជ្ជាជីវៈ ជួយកសាងសមត្ថភាពជាបន្តទៀត។ ដើម្បីមានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែង ហើយអាចផ្តល់ឱកាសការងារល្អៗបាន កម្ពុជាត្រូវការចាំបាច់នូវយុវជនជំនាន់ក្រោយដែលមានជំនាញខ្ពស់ ជាពិសេសខាងផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា វិស្វកម្ម និងគណិតវិទ្យា។
- **លើកកម្ពស់ការចូលរួម និងការពិគ្រោះយោបល់ផ្នែកអាជីវកម្ម៖** សម្រាប់ផ្នែកអាជីវកម្ម ទោះបីកម្ពុជាមានយន្តការថ្នាក់ជាតិសម្រាប់ការពិគ្រោះយោបល់ រវាងរដ្ឋាភិបាល នឹងវិស័យឯកជនក៏ដោយ ក៏ការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជននៅក្នុងដំណើរការអាស៊ាន មានលក្ខណៈមិនស្មើគ្នាទេ ហើយនៅខ្វះខាតការយល់ដឹងពីអត្ថប្រយោជន៍ និងឱកាសផ្សេងៗផុសចេញពី កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់ទៀតផង (Chan and Strange 2012)។ ម៉្យាងទៀត វិធាន បទបញ្ញត្តិ និងនីតិវិធីដ៏ស្មុគស្មាញនានា បានក្លាយជាបន្ទុកមួយ និងបង្កការភ័ន្តច្រឡំក្នុងចំណោមសហគ្រាស

អាជីវកម្ម។ អាស៊ាន និងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គួរពង្រឹងដំណើរការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងពិគ្រោះយោបល់ជាមួយផ្នែកអាជីវកម្មស្តីពីគំនិតផ្តួចផ្តើមនានារបស់ AEC។ ក្រុមប្រឹក្សាអាជីវកម្មអាស៊ាន បានផ្តល់យោបល់ថា គួរមានកិច្ចប្រឹងប្រែងច្រើនថែមទៀត ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានទៅដល់សហគ្រាសខ្នាតតូច និងមធ្យមក្នុងតំបន់ ដើម្បីកាត់បន្ថយក្តីបារម្ភថា AEC គឺជាការគម្រាមកំហែងដល់អាជីវកម្មរបស់ពួកគេ ព្រមទាំងដាស់ស្មារតីអំពីឱកាសនានាដែល AEC អាចផ្តល់ឲ្យ។

- **បង្កើត និងអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិ ស្តីពីការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យឧស្សាហកម្ម៖** សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានៅមានមូលដ្ឋានតូចចង្អៀត ផ្អែកលើវិស័យកសិកម្ម ផលិតកម្មសម្លៀកបំពាក់ ទេសចរណ៍ និងសំណង់ ប៉ុន្តែមានសញ្ញាគួរឲ្យសង្ឃឹមច្រើននៃការធ្វើពិពិធកម្ម ទៅកាន់សហគ្រាសឧស្សាហកម្មធុនស្រាល និងកសិអាជីវកម្ម។ ប្រសិនបើចង់ចាប់យកឱកាស និងដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមផុសចេញពី AEC ឆ្នាំ២០១៥ នោះកម្ពុជាត្រូវបង្កើត និងអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មថ្នាក់ជាតិមួយ ដែលជំរុញផលិតភាព និងពិពិធកម្មឧស្សាហកម្ម, ការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងផ្នែកឡូជីស្ទិក, ការអភិវឌ្ឍកម្លាំងពលកម្មជំនាញបំពេញតាមតម្រូវការទីផ្សារពលកម្ម, ការពង្រឹងស្ថាប័ន និងការបង្កើតបរិយាកាសអាជីវកម្មអំណោយផល ទាំងសម្រាប់ការធ្វើវិនិយោគក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានឹងដាក់ចេញ ឲ្យអនុវត្តគោលនយោបាយនេះក្នុងពេលឆាប់ៗខាងមុខ ប៉ុន្តែការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ ត្រូវមានការដឹកនាំ និងការប្តេជ្ញាចិត្តខ្លាំងក្លាពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍, សហគមន៍អាជីវកម្ម, និងស្ថាប័នអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ, ព្រមទាំងការសម្របសម្រួល និងសហប្រតិបត្តិការល្អប្រសើរជាងមុនរវាងក្រសួង និងស្ថាប័ននានា។
- **"បង្ហាញរូបភាពថ្មីកាន់តែប្រសើរឡើង" នៃប្រទេសកម្ពុជាចំពោះ AEC និងហួសពីនោះទៀត៖** រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងផ្នែកអាជីវកម្ម បានយល់ស្របគ្នាថា កម្ពុជាត្រូវបង្ហាញរូបភាពថ្មីរបស់ខ្លួន ដោយងាកចេញពីពាក្យអវិជ្ជមានកាលពីមុន ដូចជា "ប្រទេសទើបបញ្ចប់ទំនាស់, ប្រទេសលូតលាស់តិចជាងគេ និងពឹងផ្អែកលើជំនួយ" ជាដើម ទៅនិទានពីដំណើររឿងវិជ្ជមាន និងមានការថ្លឹងថ្លែងល្អជាងនេះ ទាំងក្នុងខ្លឹមសារ និងចំណាប់អារម្មណ៍ អំពីសមិទ្ធផលដ៏គួរឲ្យកត់សម្គាល់ ដែលកម្ពុជាសម្រេចបានក្នុងពីរទសវត្សរ៍កន្លងទៅពោលគឺ ជាប្រទេសមានសន្តិភាព ស្ថិរភាព និងសេដ្ឋកិច្ចបើកទូលាយបំផុតមួយនៅលើពិភពលោក មានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្រិតខ្ពស់យូរឆ្នាំ និងសម្រាប់គ្រប់គ្នា (ស្ថិតក្នុង "ក្រុមកំណើនគួរឲ្យស្ញប់ស្ញែង" តាមការវាយតម្លៃឆ្នាំ២០១៤ របស់ធនាគារពិភពលោក), មានការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រគួរឲ្យកត់សំគាល់, មានកំណែទម្រង់ធំទូលាយ ក្នុងវិស័យសំខាន់ៗដែលជះឥទ្ធិពលទៅលើបរិយាកាសអាជីវកម្ម, និងមានប្រជាជនវ័យក្មេងដែលមានសក្តានុពលខ្លាំងក្លា ដើម្បីក្លាយជាកម្លាំងពលកម្មជំនាញសម្រាប់ ការធ្វើពិពិធកម្ម និងកំណើនផលិតភាពឧស្សាហកម្ម, ព្រមទាំងមានការប្តេជ្ញាចិត្តរឹងមាំក្នុងការដើរតួនាទីកាន់តែសកម្ម និងមានសារៈប្រយោជន៍នៅក្នុងអាស៊ាន, តំបន់អាស៊ី និងតំបន់ដទៃទៀត។

ឯកសារយោង

ASEAN, Association of South East Asian Nations. 2008. *ASEAN Economic Community Blueprint*. Jakarta: ASEAN.

ASEAN. 2012. *ASEAN Economic Community Scorecard: Charting Progress toward Regional Economic Integration; Phase I (2008-2009) and Phase II (2010-2011)*. Jakarta: ASEAN Secretariat.

Austria, S. Myrna. 2013. "Non-Tariff Barriers: A Challenge to Achieving the ASEAN Economic Community." In *The ASEAN Economic Community: A Work in Progress*, edited by Sanchita Basu Das, Jayant Menon, Rodolfo Severino and Omkar Lal Shrestha, 31-94. Singapore: Asian Development Bank/Institute of Southeast Asian Studies.

Chan Sophal and Larry Strange. 2012. "Achieving the AEC 2015: Challenges for Cambodia and Its Businesses." In *Achieving the ASEAN Economic Community 2015: Challenges for Member Countries and Businesses*, edited by Sanchita Basu Das, 37-52. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Das, Sanchita Basu, Jayant Menon, Rodolfo Severino and Omkar Lal Shrestha. 2013. *The ASEAN Economic Community: A Work in Progress*. Singapore: Asian Development Bank/Institute of Southeast Asian Studies.

ECN, Economist Corporate Network. 2013. *Riding the ASEAN Elephant: How Business is Responding to an Unusual Animal*. Economist Corporate Network.

EIU, Economist Intelligence Unit. 2014. *Asia Re-drawing the ASEAN map: How Companies are Crafting New Strategies in South-east Asia*. Economist Intelligence Unit.

Hing Vutha. 2013. *Leveraging Trade for Economic Growth in Cambodia*. Working paper Series No.81. Phnom Penh: CDRI.

Hing Vutha and Larry Strange. 2014. "Cambodia and Its Region—Challenges and Choices." *Annual Development Review 2013-14*, 9-25. Phnom Penh: CDRI.

តទៅទំព័រ ១១ ...